

Preliminär version

Mottagare
Tekniska nämnden

Nordkalks planerade utvidgning av täktverksamhet i Klinthagen

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar att lämna följande synpunkter på Nordkalk AB:s handlingar gällande planerad utvidgning av täktverksamhet i Klinthagen:

- Tekniska nämnden lämnar synpunkter i täktansökningar enbart såsom sakägare för VA-huvudmannens intressen.
- Nuvarande förslag till avgränsning av täktansökan bör gälla.
- Nordkalk behöver tydliggöra att Nordkalks avledning av täktvatten till Region Gotlands VA-system ska kunna fortgå under hela brytnings- och efterbehandlingstiden.
- Nordkalk behöver tydliggöra att avledning av täktvatten kan ske över hela året med en ökad avledning under sommarperioden när dricksvattenförbrukningen är som störst.
- De kommande tekniska anläggningar och ledningar som Region Gotland råder över kan inte nyttjas för andra ändamål än för produktion av kommunalt dricksvatten.
- Tekniska nämndens övertagande av ansvar för drift planeras ske efter Nordkalks avslutade efterbehandling och efter det att Region Gotland sökt och erhållit eget tillstånd för vattenavledning. Därmed uppstår inga oklarheter om ansvar för efterbehandling av täkt.
- En lösning för hur eventuellt förorenat grundvatten från deponier kan omhändertas separat bör ingå i ansökan.
- Tekniska nämnden vill understryka att det är nödvändigt att det ytvatten som tas emot inte är belastat med föroreningar från Nordkalks verksamhet i sådan omfattning att särskild rening krävs. Det innebär att gränsvärden/ riktvärden för dricksvattenkvalitet ska innehållas för de förorenande ämnen som kan komma från Nordkalks verksamhet.
- Bolaget behöver genom övergripande kontrollprogram ha god kontroll över farliga ämnen som kan spridas genom verksamheten för att tillse att dessa inte ökar i täktvattnet i sådan omfattning att det försvårar produktion av dricksvatten. Särskilt bör halt av PFAS och salthalt följas.

Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Inget behov ses av tidsbegränsning för brytningstillståndet. Det behöver dock

framgå av lämnat tillstånd att avledning av täktvatten för dricksvattenproduktion ska kunna fortgå under hela brytnings- och efterbehandlingstiden. Regionens övertagande av ansvar för drift kan ske efter det att eget eventuellt tillstånd för avledning av vatten har erhållits. Det uppstår då inte heller oklarheter om ansvar för efterhandling av täktverksamheten. Vidare behöver avledning kunna ske över hela året med en ökad avledning under sommarperioden när dricksvattenförbrukningen är som störst.

Uttag av magasinerat vatten för dricksvattenproduktion skulle vara ett viktigt steg mot hushållning av vattenresursen. Det är dock nödvändigt att det ytvatten som tas emot från pall 2-sjön för dricksvattenproduktion inte är belastat med föroreningar från Nordkalks verksamhet i sådan omfattning att särskild rening krävs. Det innebär att gränsvärden/ riktvärden för dricksvattenkvalitet ska innehållas för de förorenande ämnen som kan komma från Nordkalks verksamhet. Vidare kan Regionens tekniska anläggningar och ledningar inte nyttjas för andra ändamål än för produktion av dricksvatten.

Bolaget behöver genom övergripande kontrollprogram ha god kontroll över farliga ämnen som kan spridas genom verksamheten för att tillse att dessa inte ökar i täktvattnet i sådan omfattning att det försvårar produktion av dricksvatten. Särskilt bör halt av PFAS följas.

Ärendebeskrivning

Tekniska nämnden är huvudman för den allmänna dricksvattenförsörjningen och därmed ansvarig för att säkra det allmännas intresse när det gäller vattenuttag för dricksvattenproduktion. Nämnden lämnar synpunkter i täktansökningar enbart såsom sakägare för VA-huvudmannens intressen och inte i andra sakintressefrågor såsom buller, naturvärden eller kulturhistoriska värdefrågor.

Tekniska nämnden respektive regionstyrelsen yttrade sig den 14 december 2023 över Nordkalks ansökan om utvidgad täktverksamhet i Klinthagen. Tekniska nämnden var då positiv till Nordkalks förslag till möjlighet att avleda täktvatten till Region Gotland via Pall 2-sjön.

Nordkalk har till mark- och miljödomstolen inkommit med bemötande av inkomna yttranden över ansökan om utvidgad täktverksamhet. Domstolen efterfrågar nu eventuella synpunkter på Nordkalks kompletterande handlingar. Nordkalks bemötande omfattar en mängd sakfrågor. Här återges enbart delar av Nordkalks bemötanden som kan vara av intresse för nämnden såsom VA-huvudman.

Avgränsning av ansökan

Länsstyrelsen framför att ansökan är felaktigt avgränsad eftersom den inte omfattar verksamheten i Storugns. Länsstyrelsen menar att utvinning och vidare hantering av bergmaterial utgör en väl sammanhållen och integrerad täktverksamhet där bolaget är huvudman och verksamhetsutövare. Nordkalk delar inte länsstyrelsens uppfattning och påtalar bl a att de båda verksamhe-

terna sedan länge bedrivs med stöd av separata tillstånd. Nordkalk medger att det kan finnas skäl att ompröva Storugns tillstånd då detta är gammalt men att det inte behöver ske samlat. Bolaget har påbörjat intern planering för att söka nytt tillstånd till fabriksverksamheten. Regionen har i det tidigare yttrandet angett att ingen erinran finns mot avgränsningen av ansökan.

Tidsbegränsning av tillstånd Tillgång till maximal mängd vatten

Länsstyrelsen och Naturvårdsverket anför att tillståndet bör begränsas i tid (materialuttag respektive vattenverksamhet). Nordkalk menar att det inte finns krav på tidsbegränsning och att det heller inte är praxis. Vidare begränsas täkter genom den volymbegränsning som finns i tillståndet för materialuttaget. Inget konkurrerande ändamål finns heller för vattenresursen. Även om den planerade verksamheten bidrar till avledning av grundvatten bidrar den samtidigt till att skapa betydande lagring av vatten i täktsjöarna.

Hushållning med grund- och ytvatten

Länsstyrelsen menar att Nordkalk bör redogöra för alternativa lösningar för att undvika att grund- och ytvatten pumpas ut i Kappelshamnsviken. Nordkalk framför att täktverksamheten redan nu ökar magasineringsförmågan av vatten på Gotland genom Polenhålet och Pall 2-sjön och magasineringsförmågan kommer att mångdubblas när täkten efterbehandlas. Nordkalk redovisat att det för närvarande inte finns andra konkreta förslag på alternativ användning av vattnet utöver Region Gotlands möjlighet till uttag för dricksvattenproduktion. Nordkalk menar att ett framtida andra uttag kan underlättas om Region Gotland har uppfört pumpstation och intagsledning via Pall-2-sjön.

Nordkalk redovisar att ett alternativ till omhändertagande av täktvattnet skulle vara att vidta åtgärder för att förhindra eller begränsa täktvattenbildningen (såsom ridåinjektering). En sådan åtgärd, om den är framgångsrik, förlänger täktens uppfyllnadstakt efter avslutad drift. Vidare finns inga planer som kan begränsas eller försvåras av den måttliga grundvattensänkningen som sker inom influensområdet.

Ansvar för efterbehandling vid avledning av vatten från Pall 2-sjön

Nordkalk anger att de inte anser att det är otydligt vem som kommer att ansvara för avledning av vatten, om denna fortgår, efter det att verksamheten har upphört eller ansvaret för efterbehandlingen. Nordkalk har tagit fram ett förslag om hur täkten ska kunna efterbehandlas om avledning av vatten fortgår till Region Gotland. Region Gotland övertar och ansvarar för bortledning av ytvatten och bedriver då den verksamheten och Nordkalk kommer fortsatt att ansvara för efterbehandling av täkten.

Risk för förorenings spridning från deponier

Nordkalk har utrett risk för förorenings spridning från befintliga deponier som skulle kunna inträffa om dessa har kontakt med djupare grundvattenmagasin och grundvattnet strömmar mot Norra Klinthagen. Sammanfattningsvis konstateras att deponierna endast kan ha en lokal kemisk påverkan och att påverkan inte kan vara betydande. För att kontrollera att ingen transport av

föroreningar från deponierna ändå sker till täkt och vidare till Pall 2-sjön kommer nya grundvattenrör att anläggas i anslutning till deponierna och kontrollprogram upprättas. Om förhöjda halter ändå skulle påvisas kommer vattnet att kunna omhändertas separat så det inte avleds till pall 2-sjön.

Bedömning

Avgränsning av ansökan

Tekniska nämnden bedömer att förutsättningarna för möjligheterna att använda ytvatten från Pall 2-sjön skulle senareläggas om ansökan även skulle omfatta fabriksområdet. Nuvarande förslag till avgränsning bör därför gälla.

Tidsbegränsning av tillstånd Tillgång till maximal mängd vatten

Tekniska nämnden ser inget behov av tidsbegränsning av tillstånd. Av tillstånd behöver dock framgå att avledning av maximalt 300 000 m³ täktvatten per år från Pall 2-sjön (eller motsvarande) till Region Gotlands VA-system ska kunna fortgå under hela brytnings- och efterbehandlingstiden. I god tid innan efterbehandlingen avslutas kan Region Gotland därmed planera för att söka ett eget tillstånd för vidare avledning av ytvatten.

För att kunna nyttja täktvatten fullt ut för dricksvattenproduktion har Region Gotland behov av att avledning sker över hela året med en ökad avledning under sommarperioden när dricksvattenförbrukningen är som störst. Detta behöver tydliggöras i tillståndet.

Hushållning med grund- och ytvatten

Tekniska nämnden delar uppfattningen att det är viktigt att hushålla med grund- och ytvatten. Uttag av magasinerat vatten för dricksvattenproduktion skulle vara ett viktigt steg mot hushållning av vattenresursen. Tekniska nämnden vill dock påtala att Regionens tekniska anläggningar och ledningar inte kan nyttjas för andra ändamål än för produktion av dricksvatten. Begränsning av täktvattenbildningen bör inte genomföras om det inte finns miljöskäl för detta.

Ansvar för efterbehandling vid avledning av vatten från Pall 2-sjön

Tekniska nämnden har noterat länsstyrelsens synpunkt att det kan uppstå oklarheter avseende ansvar för efterbehandling av bergtäkten vid fortsatt avledning av vatten för dricksvattenproduktion efter att täktverksamheten har upphört. Genom ett tydliggörande om att avledning av täktvatten ska kunna fortgå under hela brytnings- och efterbehandlingstiden inom ramen för tillståndet uppstår inga oklarheter om ansvar för efterbehandlingen. Regionens övertagande av ansvar för drift kan därmed ske efter det att eget eventuellt tillstånd har erhållits för vattenavledning.

Risk för föroreningsspridning från deponier

Tekniska nämnden noterar att ett särskilt kontrollprogram kommer att finnas för att följa eventuell spridning av föroreningar i grundvattnet från befintliga deponier. En lösning för hur eventuellt förorenat grundvatten från deponier kan omhändertas separat bör ingå i ansökan.

Tekniska nämnden vill understryka att det är nödvändigt att det ytvatten som tas emot från pall 2-sjön för dricksvattenproduktion inte är belastat med föroreningar från Nordkalks verksamhet i sådan omfattning att särskild rening krävs. Det innebär att gränsvärden/ riktvärden för dricksvattenkvalitet ska innehållas för de förorenande ämnen som kan komma från Nordkalks verksamhet, så som exempelvis petroleumämnen, PAH:er, kväve, metaller och PFAS. Regionen kan därmed producera dricksvatten med gängse teknik som hanterar borttagande av organiskt material och rening från skadliga mikroorganismer. Rening av den här typen av vatten är redan dyrare än rening av grundvatten (även utan rening av eventuella verksamhetsspecifika föroreningar) eftersom det krävs flera reningssteg och därmed en dyrare investering och högre driftkostnad.

Bolaget behöver genom övergripande kontrollprogram ha god kontroll över farliga ämnen som kan spridas genom verksamheten för att tillse att dessa inte ökar i täktvattnet i sådan omfattning att det försvårar produktion av dricksvatten. Särskilt bör halt av PFAS **och salthalt** följas som detekterats i nu redovisad vattenprovtagning.

Barn- och genusperspektiv- Behov av dricksvatten är likvärdigt för alla boende och besökare på Gotland.

Landsbygdsperspektiv- Föreslagen användning av täktvatten har ingen påverkan på lantbruk.

Ekonomisk konsekvensanalys- Ekonomisk konsekvensanalys för produktion av täktvatten kan inte göras förrän undersökning av vattenkvalité samt projektering av reningssteg är klar (ca år 2025).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknikförvaltningen 2024-05-24

Tjänsteskrivelse teknikförvaltningen 2023-11-13 (tidigare tjänsteskrivelse där ansökan beskrivs)

Utkast på Region Gotlands yttrande via Advokatfirman Åberg

Teknikförvaltningen

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till

Regionstyrelsen